

dist. 10, et habetur in Orat. 17, cujus verba paulo aliter sic transfert Jacobus Billius: *An me libere loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque* (loquitur ad præfectum) *imperio meo ac throno lex Christi subiecit. Imperium enim nos quoque gerimus: addo etiam perfectius ac præstantius, nisi vero æquum est spiritum carni fasces submittere, et cælestia terrenis cedere.* Hoc igitur modo habet supremus pastor Ecclesiæ sufficiens ministerium et adiutorium a temporali potestate, et non habet nimiam curam et sollicitudinem temporalem quæ spirituale regimen posset impedire, ut sumitur ex dicto cap. *Quoniam*, distinct. 10, et optime ex Ambros. in Orat. de tradendis Basilicis, Athanasio in Epistola ad solitariam vitam agentes, Bernard. lib. 2 de Consideratione.

6. *Satisfit opposita sententiæ.*—Ex quibus responsum est ad fundamentum contrariæ sententiæ. Jam enim constat quomodo unitas Ecclesiæ perfecte possit sine illa potestate temporali subsistere; et ad omnia illa quæ ibi referuntur sufficit eminentia (ut sic dicam) potestatis spiritualis, ratione cujus indirecte habet efficaciam supra temporalia, ut infra iterum occurrit. Hæc autem potestas indirecta, licet sufficiat ad corrigendas interdum vel abrogandas leges civiles quando vergere possunt in perniciem animarum, non tamen proprie ad ferendas et statuendas leges civiles, præsertim mere positivas, et formaliter loquendo. Dico autem *mere positivas*, quia declarando jus naturale servandum in aliquo contractu, ut in monte pietatis, vel aliquo simili, potest Papa legem condere, quia talis lex non est proprie constitutiva juris, sed declarativa et definitiva, quæ definitio ad Papam spectat. Item dixi *formaliter loquendo*, quia in ordine ad vitandum periculum animæ potest prohibere aliquem contractum, vel contrahendi modum propter periculum quod in eo esse iudicat, et tunc illa non est lex civilis, sed canonica. Item in ordine ad pias causas potest legem condere circa testamentum, vel similia, quia totum hoc sub spirituali fine continetur, et ad legem canonicam spectat.

7. *Præscriptio cum possessione malæ fidei reprobatur per leges canonicas.*—Potest hoc declarari exemplo de præscriptione cum possessione malæ fidei, quæ, licet probetur per leges civiles, reprobatur per canonicas, cap. ultim. de Præscription. regula *Possessor*, ubi Glossa et doctores de Regul. jur. in 6. Et ita illa lex, quod ad præscribendum sit necessaria

bona fides, canonica quidem est, et in civilibus locum habet. Dico autem non esse formaliter civilem, quia non respicit temporale commodum sed spirituale, impedire scilicet fraudes et furta. Simile exemplum est de lege civili quæ negat alimenta filiis illegitimis, quam reprobatur lex canonica ut contrariam æquitati naturali, cap. *Cum haberet*, de eo qui duxit in matrimonium, etc., ut notant Glossa ibi, Panormit. et alii; et Bartol. in Authentica *Ex complexu*, C. de Incestis nuptiis, Covar. in 2 part., cap. 8, § 6: Anton. Gomez in leg. 9 Tauri n. 37.

8. Quare non mihi probatur quod tradit Felin. in capite *Ecclesia* de Constit., n. 45, nimirum constitutionem illam Ecclesiæ obligare in temporaliter subjectis Papæ, non vero in terris imperii, et loquitur specialiter de illa lege dandi alimenta filiis spuriiis. Contrarium enim omnino dicendum est de omnibus his legibus quæ, licet in materia temporali versentur, respiciunt bonum vel causam pietatis, et ideo canonice sunt, et per universalem et supernaturalem potestatem feruntur: talis autem est illa lex, quia causa alimentorum pia est, ut supra Covar. n. 6, cum Alexand. in l. 1, ff. Solutio matrim., col. 6, et favent notata per eundem Felinum in eodem cap. n. 51. Habebit autem locum illa doctrina Felini in legibus Pontificum quæ directe et pure disponunt in materia temporali: illæ enim non obligant universum orbem, sed illos tantum qui temporaliter sunt sub Ecclesiæ dominio ac jurisdictione civili, sicut in cap. sequenti dicemus de legibus imperatorum quoad regna non subjecta imperatori, est enim eadem proportionalis ratio; unde etiam possunt tales leges Pontificis mere temporales non admitti in aliis territoriis, sed contrarium statui per leges imperatoris quoad terras illi subjectas, et per leges aliorum regnorum quoad sua territoria: et in eis tenentur iudices iudicare secundum proprias leges, non secundum Pontificias: imo licet contingat deesse legem regni pro aliquo casu decidendo, non obligabit in tali loco talis lex canonica, nisi hoc ipsum per leges talis regni dispositum sit, ut ex dicendis in sequenti capite cum proportione constabit. Et ibi etiam dicemus an in tali casu præferendum sit jus canonicum civili, vel e contrario. Excipit tamen ab hac regula terras imperii Felin. supra n. 49, referens multos canonistas dicentes in terris imperii standum esse canonice in materia non decisa per jus civile. Nullam autem ad hoc probandum afferunt legem im-

perialem nec rationem; imo nec jura canonica, quæ inducunt, id probant, et ideo consulendam esse censeo consuetudinem, quia ubi per illam de hoc non constiterit, non video unde possit talis obligatio affirmari.

CAPUT VII.

UTRUM POTESTAS UNIVERSALIS FERENDI LEGES CIVILES OBLIGANTES TOTAM ECCLESIAM SIT IN IMPERATORE.

1. Potest hoc loco tractari quæstio celebris inter juristas, an imperator jure sit dominus et princeps totius orbis, et consequenter an possit totum mundum suis civilibus legibus obligare, quamvis de facto ei non obediatur, et ideo suam universalem jurisdictionem actu non exerceat. Sed quia inter theologos quæstio hæc nullam aut parvam dubitationem vel difficultatem habet, et quæ in utramque partem afferri solent satis vulgaria sunt, ideo breviter rem expedimus, attingendo solum ea quæ ad intelligendam vim et obligationem legum imperialium conduxerint. Fuit ergo antiquorum utriusque juris doctorum receptissima sententia, imperatorem habere jus et dominium jurisdictionis in universum orbem; quam tanta asseveratione asseruit Bartol. in l. *Hostes*, ff. de Captivis, ut hæreticum reputet qui dixerit imperatorem non esse dominum orbis; quod de dominio jurisdictionis verum esse tradit Socin. cons. 127, et Paul. Castren. cons. 61, vol. 2; et hoc fundamentum tanquam certum supponit Panormit. 2 part. Consil., consilio 6, n. 2, et sequuntur alii multi, quos refert et sequitur Restaur. Catald., tract. de Imperator., q. 52, et alii quamplures.

2. *Explicatur sententia affirmativa.*—Hæc vero sententia variis modis potest intelligi. Primo, quod imperatores romani etiam ante Christi adventum obtinuerint totius mundi principatum legitimum, ac veram jurisdictionem in universum orbem, quæ postea per successionem vel electionem derivata sit ad posteriores imperatores; atque hoc modo videtur illam sententiam intellexisse Bartol. et nonnulli alii: nam in ejus suasionem adducunt verba Lucæ cap. 2: *Exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis*, et verba Christi Matth. 12 et Lucæ 20: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo*: nam illis verbis CHRISTUS videtur approbasse imperium Cæsaris, quod Lucas dixit esse in universum orbem: unde in l. *Depreca-*

tio, ff. ad leg. Rhodi. de jactu, imperator dicit: *Ego mundi dominus.*

3. *Refutatur prædicta opinio.*—Hæc autem sententia, si intelligat imperatorem romanum fuisse aliquando verum principem totius mundi, habuisseque supremam jurisdictionem supra omnia regna mundi, est plane falsa et prorsus sine fundamento excogitata, ut late ostendit Oldrad. cons. 96, cujus initium est: *Consuevit dubitari*; et Joan. Igneus in disput. pro suprema potestate regis Franciæ, et Alciat. in l. 1, C. de summa Trinit., Gloss. 2; et Covar. in regul. *Peccatum*, 2 part., § 9, n. 5 et 6; Soto lib. 4 de Justit., q. 4, art. 2. Ratio autem est, quia imperator romanus nec a Deo ipso immediate potestatem illam universalem in totum orbem consecutus est, nec ab hominibus totius universi electus est primus imperator Romanorum, ut ab illo potuerint alii succedere cum eadem universali potestate, neque etiam per bellum omnia sibi subiecit, neque unquam de facto tale dominium universale habuit: ergo nullus cogitari potest justus titulus talis potestatis, neque unde originem habuerit, quia illi sunt omnes tituli juste regnandi, neque alius excogitari potest; quia homo non habet a se talem potestatem: ergo oportet ut habeat illam ab alio; ergo vel a Deo vel ab homine, aliquo ex dictis modis: constat enim ab Angelis non provenire, nullam enim jurisdictionem in homines habent.

4. Primum ergo membrum certum est, quia modus ille concedendi potestatem regiam supernaturalis esset, non enim spectat ad ordinariam providentiam Dei, ut est auctor et gubernator naturæ; ergo non est asserendum sine fundamento vel revelatione: nullibi autem hoc traditum aut revelatum est. De solo enim Judæorum populo legimus, quod prius per Moysem, Josue et sequentes iudices illum gubernaverit, et postea Saulem primum illorum regem constituerit. Secundum membrum per se notum est, quia nec de tali concordia et consensu nationum totius universi constat, neque humano modo videtur possibilis. Item constat ex historiis et legibus civilibus, imperatorem romanum ab ipso populo, et republica tantum romana accepisse potestatem et dominium sui imperii, ut late refert Covar. in Practic., cap. 1, conclus. 3, seu n. 3; unde etiam constat tertium membrum: nam Romani nunquam occuparunt totum orbem suis bellis et imperio; ergo nunquam romanus populus potuit in suum imperatorem transferre jurisdictionem in universum orbem, quia ipse

populus aut respublica illam non habebat, et in hoc rerum genere nemo dat quod non habet: unde eleganter Prosper lib. 2 de Vocat gent., cap. 16, alias 6: *Gratia Christiana* (inquit) *non contenta est eosdem limites habere quos Roma, multosque populos sceptro Crucis Christi subdidit, quos armis suis ipsa non domuit.* Cui consonat illud Leonis serm. 1 de Sanctis Petro et Paulo: *Ut latius præsideres religione divina, quam dominatione terrena.* Confirmatur, quia ipsimet imperatores fatentur esse aliquos populos sibi non subjectos, l. *Mercatores*, C. de Commercis, ubi regnum Persarum dicitur non fuisse subjectum Romanis; et in l. 2, C. de Offic. Præf. Prætorio Africae, dicit imperator, pacem cum Persis in perpetuum confirmasse, et in l. *Postliminium*, ff. de Captivis, fit mentio regum et populorum qui liberi erant a romano imperio, id est, in quos romanus imperator non habebat potestatem.

5. *Secundus sensus prædictæ sententiæ.* — *Rejicitur etiam secundus sensus prædictæ sententiæ.* — Alter ergo sensus illius sententiæ esse potest, ut saltem post Christi adventum imperator habeat universalem jurisdictionem legislativam in totum orbem, non jure sanguinis, belli, aut alio humano titulo, sed speciali institutione Christi; et hoc etiam sentit Bartol. in Extravag. *Ad reprimendum*, verb. *Totus orbis*, et Castald. d. quæst. 52, n. 10 et sequent. Sed in hoc etiam sensu illa sententia probabilis non est; quia nec talis institutio est immediate a Christo, nec per Pontificem. Prior pars patet ratione supra facta, quia Christus nullibi contulit immediate et per se temporale regum dominium aut jurisdictionem hominibus: ergo nec imperatori illam tribuit: ubi enim est vestigium aliquod talis institutionis, vel in Scriptura, vel in Ecclesiastica traditione? In his autem rebus (ut dixi) quæ supernaturales sunt, nihil credendum est quod divinitus revelatum non sit et sufficienter nobis propositum: unde manifestum est post Christi ascensionem et Evangelii prædicationem non statim defecisse reliqua terrena regna vel imperia: neque imperatorem romanum coepisse latius dominari quam antea imperarat: neque regem Persarum, verbi gratia, vel reges Indorum, aut Japoniorum, vel Chinæ, vel alios similes suam supremam potestatem temporalem amisisse. Altera vero pars de institutione mediata et per Pontificem probatur ex dictis; quia ostensum est Christum non dedisse Pontifici potestatem directam in temporalibus: ergo nec Pontifex ipse potuit illam

per se conferre, quia non potest alteri jurisdictionem communicare quam a Christo non recipit. Potestas autem indirecta quam Pontifex habet circa temporalia eadem est cum spirituali, ut ostendimus: sed Pontifex non communicat imperatori spirituales potestates, ut constat: ergo nec temporalem indirectam; et quamvis illam communicaret, non esset potestas legislativa directe in materia civili, de qua potestate nunc tractamus.

6. *Nullum unum hominem habere potestatem universalem ad ferendas leges civiles obligantes universum orbem.* — Sit ergo imprimis certum neque imperatorem romanum neque aliquem unum hominem vel regem habere potestatem universalem ad ferendas leges civiles obligantes universum orbem. Rationes enim factæ de imperatore romano, de quocumque alio rege vel principe humano procedunt majori efficacia: neque ullus auctor est qui de alio principe extra romanum imperatorem id cogitaverit, quia de cæteris nulla esse potuit suspicionis umbra: nec vero pro imperatore romano quidquam faciunt, quæ ex Evangelio afferuntur: nam imprimis in verbis Lucae 2 illa particula *universus orbis* non significat universum terræ ambitum, aut omnes homines, aut regna quæ in illo continentur, quia constat nec totum orbem in hoc sensu fuisse descriptum, nec edictum Cæsaris missum fuisse ad Indos vel alias gentes in quibus præfectos et præsides Augustus non habebat. Significatur ergo ibi nomine totius orbis (ut omnes exponunt), per synecdochem, pars illa orbis præcipua, et notissima, et maxima, cui imperatores romani dominabantur, et per antonomasiam orbis appellatur. Vel ut ait Hieronymus. Isai. 13: *Idioma est sanctæ Scripturæ, ut omnem terram illa significet provincia de qua sermo est.* Exempla sunt frequentia Daniel. 2, 4 et 5 et sæpe alias. Verba autem Christi ex alio loco citata ad summum probant regibus solvenda esse tributa debita, non vero probant uni Cæsari debuisse omnes homines totius mundi tributum, sed eos tantum qui illi subjecti erant. Addo neque ibi docuisse Christum imperium Cæsaris in Judæos fuisse legitimum et justum: nam ab ea quæstione abstinuit, generatimque respondit reddendum esse Cæsari quod ei debebatur, id est, si quid ei debetur, vel quod ei debetur jure aut facto: nam (ut bene ait Soto loco citato) Christus solum jus naturæ, non peculiare jus romanorum imperatorum declaravit; et ideo licet ex illis verbis recte colligatur legitimis principibus

solvenda esse justa tributa; nihilominus inde non constat quale fuerit jus imperatorum romanorum in Judæos: unde licet admittamus fuisse legitimum (quia licet magna ex parte per tyrannidem inceperit, postea nihilominus consensione populorum, et legitima successione, vel electione a subditis acceptata firmatum est), nunquam tamen in totum orbem dilatatum est.

7. *Translatio imperii a Græcis ad Germanos a Pontifice facta.* — Tertius sensus illius sententiæ esse posset, ut saltem imperator christianus habeat jurisdictionem hanc universalem ad ferendas leges civiles in universum christianum orbem, seu in universam Ecclesiam ubicumque fuerit diffusa. Quam jurisdictionem habuerit, non jure belli aut electionis, sed institutione romani pontificis, et postea per electionem legitimam juxta ritum ab eadem Sede Apostolica ordinatum. Et hic sensus videri potest verisimilior. Primo, quia jura canonica hoc indicant: constituunt enim Pontificem et imperatorem tanquam duo suprema capita Ecclesiæ, unum in spiritualibus, et alium in temporalibus. Unde in cap. *Solita*, de Major. et obedientia, comparantur soli et lunæ, et in cap. *Duo*, 96 dist., mundus dicitur principaliter regi auctoritate sacra Pontificum, et regia potestate. Unde Hieronymus, cap. *In apibus* 7, q. 1, in omni ordine dicit esse debere principem unum, et subdit: *Imperator unus.* Secundo, favent jura civilia christianorum imperatorum: nam in leg. 2 de Veteri jure enucl., in fine, ait Justinianus: *Tertia pars totius mundi accrevit nobis: post Europam enim et Asiam, tota Libya nostro imperio adjuncta est.* Unde in l. *Cum multa*, c. de Bon. quæ liber., *imperialis* (inquit) *fortuna omnes supereminet alias.* Et in Extravaganti *Ad reprimendum*, in principio: *Romanum imperium* (ait) *in cujus tranquillitate totius orbis* (utique christiani) *regularitas requiescit.* Tertio, suadet hoc, maxime quia constat imperatoriam dignitatem, ut nunc est in Ecclesia, a summis Pontificibus esse institutam, et ex vi illius imperatores esse supra omnes reges et principes Ecclesiæ; ergo habet jurisdictionem temporalem in totam Ecclesiam. Major patet ex translatione imperii, quæ a Græcis ad Germanos per Pontificem romanum facta est, ut constat ex Clement. *Romani*, de Jur. jur., ubi etiam dicitur imperatorem a Pontifice accipere approbationem, unctionem, conservationem et coronationem. Idem sumitur ex cap. *Venerabilem*, de Electione, ubi etiam dicitur elec-

tores imperii a Sede Apostolica habere jus eligendi, et Glos. ibi verb. *In Germanos*, addit: *Sic ergo regnum mundi translatum est ad Teutonicos*, et alia quæ late prosequitur, sentiens ex tunc imperatores Orientis non fuisse vere imperatores. Unde probatur consequentia primi argumenti cum minori, quia seclusa jurisdictione et dominio, nihil habet dignitas imperatoria in quo regiam excellat.

8. *Sententia auctoris.* — Nihilominus dicendum est etiam in hoc sensu imperatorem romanum non habere potestatem legislativam in totam Ecclesiam, nec jurisdictionem immediatam in omnes Ecclesiæ provincias, quæ ad hoc sufficiat. Probatur primo de toto imperio Orientis prout fuit sub imperatoribus græcis et christianis post translationem imperii occidentalis ad Græcos. Nam Irene, quæ tunc imperabat, post coronationem Caroli, imperatrix orientalis mansit, et ad illam Pontifex et Carolus legatos miserunt ad pacem inter utrumque imperium conservandum. Et quamvis postea multi ex Orientalibus fuerint tyranni, alii hæretici, nihilominus qui fuerunt rite electi et catholici, ut legitimi imperatores habiti sunt, etiam a Romanis, neque unquam imperator occidentalis jus imperii in Orientem sibi vindicavit aut attribuit, ut ex omnibus historiis constat. Secundo, idem est manifestum de principibus et regibus, si qui forte extra ditionem romani imperii regnantes ad fidem conversi sunt: ut sunt nunc Japonii et alii in India, et possent esse plures, ut rex Chinæ, etc. In hos enim nullum jus dominandi vel imperandi habet romanus imperator, solum quia Ecclesiæ membra sunt, quia nulla est ratio vel titulus subjectionis temporalis: sicut ergo antea non erant subditi, ita etiam neque post conversionem.

9. Tertio, id probatur de regibus christianis intra fines antiqui imperii existentibus: nam inter illos multi sunt supremi in temporalibus; ergo in illos et eorum regna non habet imperator jurisdictionem, nec potest eos suis legibus obligare. Consequentia clara est, quia repugnat esse supremum et esse subditum in eodem ordine jurisdictionis. Antecedens patet, primum in terris ipsis temporaliter subjectis Pontifici: ibi enim ipse habet supremam jurisdictionem temporalem directam, et ita Bart. in dicta Extravag. *Ad reprimendum* saltem illam partem orbis christiani excipit. Deinde de regno Galliæ ex cap. *Per venerabilem*, Qui filii sint legitimi, ubi dicitur rex Galliæ superiorem in temporalibus non recognoscere. Et

licet Glossa ibi dicat intelligendum id esse de facto, repugnare videtur textui: nam inde infert Pontifex *sine juris alterius læsione* potuisse se subdere alteri quam imperatori, quod non ita esset si esset jure imperatori subjectus. Et ita Glossam illam merito contemnit Tiraquel. de Jure Primog., q. 7, opin. 3, n. 20 et 21. Idem est certum de rege Hispaniæ, ut ostendit Covar. in reg. *Peccatum*, 2 part., § 9, n. 9, ex triplici titulo, scilicet, jure belli contra Sarcenos gesti, jure præscriptionis et consuetudinis, et ibi refert plures alios auctores. Idemque fere habet Castald., tract. de Imper., q. 53, n. 6, 13 et 14. Et Cabed., t. 1 decis. 211, n. 3, dicens reges Hispaniæ habere jura imperii. Idem alii docent de rege Angliæ, et significatur in cap. *Causam*, 2, Qui filii sint legitim., et in cap. *Novit*, de Judic. Respublica etiam Veneta eodem jure uti dicitur, et fortasse alia regna; ergo manifestum est non habere imperatorem supremam jurisdictionem temporalem ad ferendas leges civiles obligantes universam Ecclesiam.

10. Quarto, est ratio a priori, quia imperator etiam romanus non habet directam jurisdictionem temporalem a Pontifice: ergo multo minus potest illam habere in universam Ecclesiam. Consequentia est clara, quia a nunc illam non habet, ut ostensum est. Antecedens autem patet ex dictis, quia Pontifex non habet a Christo jurisdictionem temporalem nec in universum orbem, nec in universam Ecclesiam, neque in aliquam partem ejus ex vi juris divini: nam regnum temporale quod nunc habet, jure humano obtinuit, ut constat: ergo non potuit talem jurisdictionem directam imperatori conferre per pontificiam potestatem, sed solum potuit illud imperium, quod antea erat, ab una persona in aliam transferre. Unde hoc sensu verissimum est regiam potestatem etiam in Ecclesia non ducere originem a sacerdotali, ut late et bene confirmat Vuald. lib. 2, Doctr. fidei, cap. 78.

11. *Respondetur oppositæ sententiæ argumentis.*—Neque jura canonica in contrarium adducta aliquid probant; nam in cap. *Solite*, quando fit comparatio ad solem et lunam, non est sermo de imperatore, sed de regia potestate: sic enim dicitur ibi: *Ad firmamentum universalis Ecclesiæ fecit Deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt Pontificalis auctoritas, et regalis potestas.* Quod potest recte intelligi de legali potestate secundum se, sive sit in una persona respectu totius Ecclesiæ, sive in multis res-

pectu diversarum partium Ecclesiæ. Unde paulo antea loquendo de imperatore solum dicitur: *Præcellit in temporalibus eos qui ab eo suscipiunt temporalia.* Similiter etiam in cap. *Duo sunt*, sermo est de regia potestate, non de imperatore. Unde statim in plurali de regibus dicitur esse subditos sacerdotibus, qui pro illis sunt rationem reddituri. Denique cap. *In apibus* solum probat in unoquoque regno debere esse unum principem supremum, sive ille sit imperator, sive rex. Ad leges civiles, respondeo in dicta l. 2 de Veter. jur. enucl. imperatorem loqui de mundo, et partibus ejus per synecdochem; nam ex aliis legibus ejusdem imperatoris constat non habuisse sub potestate sua omnes Ecclesiæ provincias quæ jam erant in mundo, et partibus ejus, ut supra allegatum est. Ut autem imperialis fortuna tunc diceretur super alias eminere, satis superque erat quod amplissimam et supremam jurisdictionem exercebat in majorem partem mundi omnibus cognitam. Et ob eandem potentiam et protectionem specialem Ecclesiæ, quæ ad illum semper pertinuit, dicitur etiam requiescere orbis christiani regularitas, id est, pax et defensio, ac debitus ordo.

12. *Quid habeat imperator ex translatione imperii.*—*Leonem III transtulisse imperium in Carolum Magnum.*—*Pontifex non potest pro suo arbitrio mutare regna, sed solum quando bonum spirituale id petit.*—Ad tertium, in summa negatur minor, quatenus dicit per translationem imperii auctoritate pontificia factam, imperatorem esse constitutum supra omnes reges christianos, propria superioritate jurisdictionis, præsertim ordinariæ et legislativæ, sed ad summum obtinuisse specialem gradum honoris et dignitatis ex speciali conjunctione ad apostolicam sedem, ejusque concessionem. Itaque imperator Occidentis, postquam facta est translatio et divisio imperii, non cœpit habere majorem jurisdictionem temporalem ac directam quam habeant imperatores orientales in Occidentis provincias, quia nec Pontifex illam majorem jurisdictionem temporalem contulit, nec conferre poterat. Primum patet ex juribus allegatis, et ex historiis, quæ solum asserunt papam Leonem III transtulisse imperium, et in illo primum constituisse Carolum Magnum: transferre autem solum est, dominium quod Irene, verbi gratia, habebat in terris imperii occidentalis, ablatum ab ea fuisse et collatum Carolo, ut perpetuo in occidentali imperatore eligendo juxta modum a Pontificibus ordinandum permaneret: ergo ex vi illius translatio-

nis non est auctum illud imperium quoad jurisdictionem temporalem et directam in eas provincias Ecclesiæ, in quas antea illam non habebat. Secundum autem, scilicet, hoc aliter fieri non potuisse, patet, quia Pontifex non potest pro suo arbitrio mutare regna, vel subicere temporaliter ea quæ libera sunt, sed solum quando ratio spiritualis boni id postulet, per supremam potestatem spiritualem, quæ hoc modo ad temporalia extenditur. Tunc autem nulla erat ratio mutandi ordinem jurisdictionum temporalium regnorum, nec subiciendi imperatori regna libera, si quæ erant: ergo non est verosimile potuisse nunc Pontificem tantam mutationem facere, multoque minus credibile est id fecisse.

13. Imo, existimo ex vi illius translationis non fuisse additam immobilitatem (ut sic dicam) dominio temporali, seu jurisdictioni imperatoris. Ac subinde fieri etiam potuisse ut post illa tempora regna aliqua, quæ tunc non erant omnino libera, fuerint libera effecta, vel per jus belli, vel per legitimam præscriptionem, vel certe per ipsorum Pontificum concessionem ex justa et rationabili causa factam. Quia temporalis imperii jurisdictio de se subiecta est his mutationibus, et per solam translationem non est immobilior facta, quia in jurisdictione vel in dominio non est aucta, nec in se variata, sed solum in applicatione ad talem personam et ad talem modum successionis. Accessisse autem videtur imperatori quidam honoris et dignitatis gradus, qui, licet simpliciter temporalis sit, indirecte participat excellentiam spiritualis ordinis per habitudinem ad pontificiam dignitatem. Quia specialiter ordinatus est ut sit protector et defensor Ecclesiæ et pontificiæ dignitatis, et ideo specialiter conjungitur Pontifici, et ab eo conjungitur, consecratur et coronatur. Et fortasse in ordine ad eum finem defendendi Ecclesiam, aliquam auctoritatem habet convocandi, vel movendi principes catholicos, vel etiam similem auctoritatem habet ad componendas et dirimendas dissensiones inter illos, ubi ad vitanda bella et damna Ecclesiæ necessarium fuerit. Sed si quid habet hujusmodi, a Pontifice id participat; pertinetque ad indirectam potestatem quasi ministerialem et vicariam Pontificis, non ad directam temporalem jurisdictionem: et ita in usu talis auctoritatis semper a Pontifice pendet: imo sine interventu Pontificis credo esse valde inefficacem, et vix posse obligationem inducere: in qua re usui et consuetudini standum erit. Hæc vero auctoritas, quidquid

de illa sit, non sufficit ad propriam jurisdictionem temporalem directam, nec ad leges civiles ferendas, quod nunc tractamus.

CAPUT VIII.

COROLLARIA EX PRÆCEDENTI DOCTRINA, QUIBUS POTESTAS IMPERATORIS, ET LEGUM CIVILIUM JURIS COMMUNIS MAGIS EXPLICATUR.

1. *Imperatorem per suas leges obligare posse tantum imperio romano subjectas terras.*—Ex dictis concluditur primo imperatorem quidem posse leges civiles condere, non tamen posse per illas obligare totam Ecclesiam, sed tantum provincias imperio romano subjectas. Prior pars certa est apud omnes, quia imperator in suis terris est princeps supremus quoad jurisdictionem temporalem directam; ergo maxime ferre potest leges civiles. Et hoc constat ex jure communi Cæsareo, quod auctoritate imperatorum institutum est: eandem enim auctoritatem habet nunc imperator in terris sibi subjectis, quam olim habebant imperatores in suo latiori imperio; imperator autem non solum hanc potestatem habuit, sed etiam *illi Deus leges subjecit, eumque legem animatam constituit*, ut dicit Justinian. in Authentica de Consulibus, circa finem. Imo in l. 2, c. de Veter. jure enucl.: *Soli imperiali auctoritati (ait) leges condere et interpretari esse concessum.* Et idem fere habet in l. 1 et ult., c. de Legibus. Loquitur tamen in ordine ad populos sibi subjectos (ut sæpissime aliis locis declarat); nam in suo imperio se tantum agnoscebat in temporalibus supremum: eadem ergo potestas nunc est in imperatore cum eadem proportione; unde facile etiam patet altera pars ex dictis: nam ostensum est non habere imperatorem romanum propriam jurisdictionem temporalem in universam Ecclesiam; ergo non potest totam illam suis legibus obligare, sed tantum provincias sibi subjectas.

2. *Provincias subjectas imperio in duplici esse differentia.*—*An principes imperio subjecti suis legibus possint derogare imperatoriis.*—Quod si quis quærat quænam sint hæ provincie nunc subjectæ imperio, respondeo in duplici esse posse differentia: quædam sunt in quibus ipse immediate dominatur, ita ut nullum alium recognoscant proximum principem, sive sub nomine regis, sive ducis, vel alio simili, sed immediate soli imperatori pareant tanquam supremo principi. Et in his terris non solum obligant imperiales leges, ve-